

Achtergronden De Prinses van Atjeh

(Daphne de Bruin)

In de afgelopen jaren schreef en regisseerde theatermaker Paul Feld een aantal voorstellingen voor het Rotterdamse muziektheatergezelschap Ausdauer. Onze gemeenschappelijke geschiedenis vormt een rode draad door die voorstellingen. Van de twee wereldoorlogen in de eerste helft van de 20ste eeuw in 'L'Histoire du Diable' tot 'Die Mauer' over de zeer actuele relatie met Rusland vanaf de val van de Muur.

'De Prinses van Atjeh' zoomt in op de langdurige 'Atjeh-oorlog' die van 1873 tot 1942 woedde tussen het koloniale leger van Nederland en het eiland Atjeh, een deel van Sumatra in de Indonesische archipel. Van de Atjeh-oorlog weten wij vandaag de dag nog maar weinig.

In 'De Prinses van Atjeh' wordt de jarenlange strijd die dit eiland leverde tegen de overheersing van de diverse bezetters verteld door een actrice in 2022. Haar persoonlijke verhaal wordt verbonden aan een aantal historische gebeurtenissen die de eeuwige vrijheidsstrijd van Atjeh markeren. De voorstelling schakelt tussen drie verschillende tijdslagen in de geschiedenis van Atjeh.

1. De Atjeh-oorlog

De Nederlandse invasie van het eiland Atjeh eind 19e eeuw mondt uit in een keiharde oorlog, onder leiding van kolonel Van Heutsz. De Atjehse Prinses Nyak Dhien geeft op haar beurt vanuit de jungle samen met haar man Teuku Umar leiding aan een guerrillastrijd tegen de Nederlandse bezetters. Nyak Dien, de 'jungleprinses' van Atjeh, wordt in Indonesië gezien als een nationale heldin die zich nooit heeft laten knechten. Zij staat voor een volk dat niet buigt en de autonomie verdedigt als het allerhoogste.

2. De verwoestende tsunami in 2004

Voor Atjeh is de strijd voor de onafhankelijkheid nooit gestopt, ondanks de tienduizenden oorlogsdoden die het eiland daarbij heeft moeten incasseren. Na de 'Atjeh-oorlog' met de Nederlanders strijdt het eiland nog eens 30 jaar met het Indonesische leger voor een onafhankelijke staat, los van de Indonesische Republiek. Bij de grote tsunami op eerste Kerstdag 2004 ligt het eiland Atjeh vlak bij het epicentrum van de zeebeving. Niet minder dan 170.000 mensen vinden de dood. Het eiland wordt grotendeels verwoest, maar de internationale aandacht die Atjeh krijgt resulteert in een vredesverdrag waarmee het eiland eindelijk de begeerde 'status aparte' verwerft binnen de Indonesische Republiek. Precies een jaar na de tsunami vertrekt het Indonesische bezettingsleger.

3. De coronapandemie in 2021

De voorstelling wordt verteld vanuit het perspectief van een Javaanse actrice. Zij vertolkt jarenlang dagelijks op Java de rol van haar grote idool, de nationale verzetsheldin Nyak Dhien. Al spelend verknoopt het leven van de actrice zich meer en meer met dat van haar personage de Prinses van Atjeh. Als zij in 2004 uitgenodigd wordt om met haar vier muzikanten met Kerstmis voor het eerst op Atjeh haar voorstelling te komen spelen, belandt zij in de allesverwoestende tsunami waarbij zij haar dochttertje verliest. In de jarenlange verwerking van dit enorme verlies worstelt zij met de geest van het personage dat zij zo lang heeft vertolkt. Als 15 jaar later het coronavirus haar in zijn dodelijke macht krijgt sleuren de koortsdromen haar mee in een nachtmerrie waarin heden en verleden door elkaar heen gaan lopen en de grenzen tussen haar eigen bestaan en die van de Prinses vervagen.

In de Prinses van Atjeh wordt het persoonlijke verhaal van een groot verlies gekoppeld aan het icoon van een volk dat nooit zal buigen. Voor niemand. Als publiek kunnen wij ons laten meevoeren naar een geschiedenis van trots en verzet, van het incasseren van verdriet en het je staande houden in de vloedgolf van geweld die steeds weer in een nieuwe vorm opduikt.